

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 13.6.2007
COM(2007) 317 galīgā redakcija

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

Virzībā uz Eiropas konsensu par humāno palīdzību

{SEC(2007) 781}
{SEC(2007) 782}

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

Virzībā uz Eiropas konsensu par humāno palīdzību

1. HUMĀNĀ PALĪDZĪBA MAINĪGAJĀ PASAULĒ

Humānai palīdzībai ir gadsimtiem ilgas tradīcijas, kas sakņojas cilvēku darbā, palīdzot upuriem krīzes situācijās. Humānās palīdzības uzdevums ir glābt dzīvības un sniegt pirmo palīdzību cilvēkiem krīzes situācijās, kas radušās pēc dabas katastrofas vai konflikta. Pēdējo trīsdesmit gadu laikā arvien lielāks uzsvars tiek likts uz principiem, kvalitāti un profesionalitāti sniedzot starptautisku humāno palīdzību.

Tomēr humānās palīdzības sniedzēji saskaras ar vairākiem specifiskiem uzdevumiem. Humānās krīzes situācijas atgadās biežāk un to ietekme ir graužošāka, tas ir saistīts ar klimata izmaiņām, konfliktu dabas izmaiņām, pieaugošu konkurenci piekļuvei enerģijas un dabas resursiem, ārkārtīgu nabadzību, sliktu valsts vadību un nesakārtotām valstīm. Galvenie upuri ir civiliedzīvotāji, vairums no kuriem dzīvo attīstības valstīs. Pieaug tendence, kad tiek ignorētas un klaji pārkāptas cilvēktiesības un starptautiskās tiesības. Iejaušanās "humānajā telpā"¹ negatīvi ietekmē visneaizsargātākos iedzīvotājus un humānās palīdzības darbinieku drošību un aizsargātību, kas veido divus no būtiskākajiem priekšnosacījumiem humānās palīdzības un ES un tās partneru iespējām gūt atbalstu palīdzībai krīzē nonākušiem cilvēkiem.

Humānā palīdzība ir viena no galvenajām ES ārējam politikām. ES kolektīvi ir vadošais humānas palīdzības donors pasaulē, un eiropieši ir stingri apņēmušies atbalstīt humāno rīcību. Tas uzliek ES īpašu atbildību un cerības. Ir pienācis laiks veicināt Eiropas humāno palīdzību, ņemot vērā šādu attīstību, saskaņā ar skaidri definētu ES konsensu par kopīgam vērtībām un principiem, kas ir ES humānās palīdzības pamatā. Pastāv izdevība izvērtēt praktiskus veidus, lai pastiprinātu sadarbību starp dalībvalstu un Kopienas humāno palīdzību, kas veicina ES palīdzības pasākumus. Eiropas konsensam par humāno palīdzību jāveicina konsekventāka, saskaņotāka un visaptverošāka pieeja humānai palīdzībai. Skaidra apņemšanās labas palīdzības piešķiršanas praksei un attiecīgo iesaistīto personu noskaidrošana ir būtiska, lai saglabātu humānās palīdzības telpu un tādējādi mūsu spēju turpināt palīdzēt cilvēkiem, kuriem tas ir vajadzīgs. Konsenss par humāno palīdzību tādējādi ir jāatšķir no 2005. gada decembra Eiropas konsensu attīstības jomā² un tas jāpapildina.

¹ Visus nedefinētos terminus skatīt glosāriju pielikumā.

² "Eiropas konsenss", (OV C 46, 24.2.2006).

Rakstot šo paziņojumu Eiropas Komisija ņēma vērā gūto mācību attiecībā uz savu reakciju krīzes situācijās³, un konsultējās ar partneriem, kas sniedz humāno palīdzību, un bija vērojama liela vienprātība par humānās palīdzības sniedzēju uzdevumiem⁴, tostarp par "atbildību aizsargāt" un "cilvēku drošību".

2. KOPĒJAIS REDZĒJUMS

2.1. VĒRTĪBAS, PRINCIPI UN KONSEKVENCE

Humānā palīdzība ir morāls pienākums un Eiropas pilsoņu solidaritātes ar cietušajiem cilvēkiem augstākā izpausme. Pasaulē, kurā notiek arvien biežākas un postošākas dabas katastrofas un kurā konfliktu dēļ turpinās cilvēku ciešanas, visvairāk skarot tieši nabadzīgākos cilvēkus, ES pārstāvjiem kopā jāstrādā, lai nodrošinātu palīdzības efektīvu piegādi humanitāro krīžu upuriem, un jāsamazina neaizsargātība.

Kā ārējais rīcības instruments humānā palīdzība ir daļa no ES ārējās rīcības nepārtrauktības. Lai arī šī rīcība dod būtisku ieguldījumu nelaimju upuru aizsardzībā un stāvokļa uzlabošanā, humānā palīdzība nav krīzes vadības instruments: ES ir stingri apņēmusies ievērot pamata humanitāros principus – cilvēcību, neitralitāti, objektivitāti un neatkarību. Šāda principiāla pieeja ir būtiska, lai pieņemtu ES spējas sniegt palīdzību krīžu upuriem bieži sarežģītos politiskos un drošības kontekstos. ES uztvere un tās uzticība neitralitātei un neatkarībai, sniedzot humāno palīdzību, ir neapšaubāmi saistīta ar tās uzvedību un iesaistīšanos praksē. Visām ES iestādēm, kas iesaistītas reaģēšanā uz krīzēm, jāstrādā saskaņā ar šiem principiem.

Humānā palīdzība atšķiras no cita veida palīdzības, jo tās vienīgais mērķis ir sniegt ārkārtas palīdzību, kuras specifiskais mērķis ir glābt un saglabāt cilvēku dzīvību un novērst un atvieglot cilvēku ciešanas, kad rodas šāda vajadzība, ja vietējās iestādes negrib vai nespēj palīdzību sniegt. Gatavība un reaģēšana vietējā līmenī ir ļoti būtiska, glābjot dzīvības. Neskatoties uz to, ka humānās palīdzības sniegšanas apstākļi ir specifiski salīdzinot ar citu veidu palīdzību, tomēr ir jānodrošina atbilstība citiem politikas instrumentiem, jo īpaši tiem, kas attiecas uz krīzes vadību un sadarbības attīstību.

Diemžēl pēdējo gadu pasaules pieredze liecina, ka pastāv noturīga tendence pārkāpt Starptautiskās tiesības, tostarp Starptautiskos cilvēktiesību aktus. ES 2005. gadā piekrita darbības pamatnostādņēm par darbības pamatnostādņēm, lai veicinātu trešo valstu un nevalstisko tiesību subjektu atbilstību Starptautiskajiem tiesību aktiem cilvēktiesību jomā⁵(IHL). Tas attiecas uz dažādām darbībām, sākot no novērtējuma un ziņošanas, politiska dialoga un ierobežojošiem pasākumiem līdz krīzes vadības pasākumiem un cīņai ar nesodāmību. Eiropas Komisija uzsver aktīvas pieejas nozīmību, lai saglabātu vajadzīgos apstākļus humānai palīdzībai.

³ Skatīt saistīto EK dienestu darba dokumentu nr. SEC(2007) 781: reakcija krīzes situācijās

⁴ Skatīt saistīto EK dienestu darba dokumentu nr. SEC(2007) 782: Ziņojums par apspriedi attiecībā uz Eiropas konsensu par humānās palīdzības politiku.

⁵ Eiropas Savienības pamatnostādnes Starptautisko humanitāro tiesību ievērošanas veicināšanai, (OV 2005/C327/04, 23.12.2005).

Apņēmīga un principiāla rīcība

ES vajadzētu:

- pieturēties pie humanitāriem principiem – cilvēktiesību, neitralitātes, objektivitātes un neatkarības, kā arī tos veicināt, tādējādi dodot ieguldījumu cilvēktiesību saglabāšanā un iespējā sniegt palīdzību.
- pārliecinoši un nepārtraukti atbalstīt starptautisko tiesību ievērošanu;
- nodrošināt politikas saskaņotību, papildinājumu un efektivitāti, izmantojot savus instrumentus un ietekmi, lai risinātu pamatiemeslus un humanitāro krīžu novēršanu.

2.2. ES UN HUMĀNĀ PALĪDZĪBA

ES 2006. gadā kopumā bija lielākais cilvēktiesību palīdzības piešķirējs, šim mērķim dodot vairāk nekā 2 miljardus eiro, kas ir vairāk nekā 40% no kopējā oficiāli reģistrētā starptautiskā cilvēktiesību palīdzības atbalsta⁶. Cilvēktiesību palīdzība 2006. gadā tikai no ES sasniedza 75 valstis un aptuveni 100 miljonus cilvēku⁷, palīdzot glābt daudzas dzīvības visā pasaulē, jo īpaši tā saukto aizmirsto krīžu gadījumos. ES pienesumu veido Kopienas cilvēktiesību palīdzība (ko pārvalda Komisija) un ievērojama apjoma cilvēktiesību palīdzība, kas balstīta uz ES dalībvalstu divpusējās sadarbības attiecībām (šajā gadījumā kompetence ir dalīta).

ES cilvēktiesību palīdzības sniegšanas efektivitāti un ietekmi var ievērojami veicināt, stiprinot biežāku un ciešāku sadarbību un aktīvi daloties pieredzē. Tādējādi tiktu dota iespēja visām dalībvalstīm uzlabot cilvēktiesību palīdzības vispārējo kvalitāti. Vienota pieeja cilvēktiesību palīdzības organizāciju forumos, kā arī palīdzības idejas paplašināšana veicinās ES ietekmi. ES pamatota pozīcija attiecībā uz cilvēktiesību palīdzību ir ļoti vērtīga, jo veido dabisku pamatojumu ES pārstāvju sadarbībai ātrās reaģēšanas un gatavības jomā, kas saistās ar starptautiskiem cilvēktiesību pasākumiem un koordinētu pieeju (t.s. "grupu sistēma").

Ciešākas ES koordinācijas mērķis ir

- labi plānotas palīdzības sniegšanas stratēģijas paplašināšana un atbalstīšana;
- veicināt un atbalstīt labi organizētas palīdzības sniegšanas stratēģijas;
- informācijas apmaiņa par vajadzībām un veidiem to apmierināšanai;
- atklāt iespējamās nepilnības un nodrošināt, lai krīzes situācijā būtu pieejami visi atbilstošie līdzekļi krīzes novēršanai.

⁶ Saskaņā ar ANO Finanšu uzraudzības sistēmas (UN-OCHA) datiem.

⁷ Iedzīvotāju kopums: iedzīvotāji, kas tieši vai netieši gūst labumu no EK finansētas cilvēktiesību palīdzības.

2.3. LABA FINANSĒŠANA

Starptautiskiem humānās palīdzības pasākumiem jābalstās uz labas finansēšanas principiem. Humānās palīdzības donoru labas prakses iniciatīva (GHD), kas uzsākta 2003. gadā, sniedz noderīgu pamatu, ieskaitot humānās palīdzības definīciju, stingru apņemšanos ievērot pamata humānos principus un vadlīnijas par labu finansēšanas praksi. EK uzskata, ka pienācis laiks Eiropas Savienībai kā vienotai organizācijai aktīvāk iesaistīties jautājumos par labu finansēšanas praksi un tās ieviešanu praksē. Šim darbam vajadzētu būt saistītam ar plašāku partnerības pieeju. Pamatojoties uz GHD iniciatīvu un uz citiem esošiem standartiem un procesiem⁸, ES vajadzētu atbalstīt visaptverošu pieeju veicinot labāku praksi sniedzot humāno palīdzību ar "Partnerību labai praksei humānās palīdzības sniegšanā", kas apvieno palīdzības sniedzējus ("tradicionālos" un "topošos") un partnerus (starptautiskos un vietējās organizācijas).

ES vajadzētu:

- apstiprināt apņemšanos un kopā novērtēt humānās palīdzības sniegšanas īstenošanas pasākumus "Efektīvas humānās finansēšanas principu un labas prakses" ietvaros;
- Atbalstīt progresīvu starptautisku pieeju, kas apvieno palīdzības sniedzējus un partnerus, kuru mērķis ir pārskatīt humānās palīdzības sniegšanas principus, standartus un labākās prakses ("Partnerība labai praksei humānās palīdzības sniegšanā").

3. PRINCIPU IEVIEŠANA PRAKSĒ

3.1. PIEMĒROTA UN TAISNĪGA PALĪDZĪBA, KAS BALSTĪTA UZ VAJADZĪBĀM UN STANDARTIEM

Tā kā joprojām pastāv vispārējs viedoklis, ka humānās palīdzības apjoms nav pietiekams, neskatoties uz to, ka lielākā apjomā jāpiešķir valsts palīdzības attīstības jomā (ODA), ES jāizvērtē finansēšanas apjoms un efektivitāte. Finansēšanai jābalstās uz palīdzības standartu minimumu, par kuru panakta vienošanās.

Turklāt humānā palīdzība jāpiešķir, ievērojot caurskatāmību un vajadzības. Pašlaik nav vienotu nosacījumu par saskaņotu pieeju vajadzību izvērtēšanai. EK piemēro specifisku vispārējo vajadzību novērtējuma metodi, kas saistīta ar gada plānošanas stratēģiju, un veic gada "Aizmirsto krīžu novērtējumu". Par rezultātiem informē visas ieinteresētās personas. Sīkāku vajadzību novērtējumu veic liels ECHO vietējo ekspertu un ierēdņu tīkls ciešā sadarbībā ar citiem Komisijas un dalībvalstu dienestiem.

⁸ Pirmkārt "Starptautiskā sarkanā krusta un sarkana pusmēness kustības un NVO darbības principi programmās reaģēšanai uz katastrofām" (1994) un SPHERE "Humānā harta" un "Minimuma standarti".

Labā prakse palīdzības efektivitātei nozīmē, ka pēc iespējām palīdzības sniegšanai jāizmanto vietējie un reģionālie resursi, pasūtījumi un iepriekš veidoti uzkrājumi, lai izvairītos no liekiem finanšu izdevumiem, transportējot palīdzību no Eiropas uz tālām vietām. Lēmumiem par iepirkuma vietu jāatbilst konkrētai situācijai. Jāapsver arī citi "jaunas" palīdzības sniegšanas veidi, tostarp palīdzība, kas nav preču veidā, piemēram, skaidra nauda un taloni.

Efektīvas palīdzības sniegšana

ES vajadzētu:

- apņemties sniegt adekvātu humāno palīdzību saskaņā ar pieņemtajām saistībāmpalielināt ODA
- balstīties uz palīdzības un aizsardzības standartu minimumu, par kuriem panākta vienošanās
- rast iespēju izveidot vienotu vajadzību izvērtēšanas un ekspertu analīzes praksi;
- nodrošināt līdzsvarotu reakciju, īpašu uzmanību pievēršot "aizmirstajām krīzēm" un novārtā atstātām vajadzībām, kā arī krīzēm, kur izteikti un būtiskā apjomā pietrūkst līdzekļu.

3.2. PARTNERĪBA

Partnerība ir humānās palīdzības efektīvas sniegšanas būtiskākais elements. ES donori strādā ar dažādu partneru starpniecību: Eiropas un vietējās NVO, ANO un Sarkanā Krusta kustība, visiem minētajiem ir būtiska un savstarpēji papildinoša loma. Humānās palīdzības piegāde grūtos apstākļos pieprasa kvalitāti, profesionālismu, pieredzi un sadarbību ar citiem. Visiem ES donoru partneriem jāatbilst starptautiskiem standartiem un pamatnostādnēm, kas piemērojamas atbalsta sniegšanai, to darbībai jābūt caurskatāmai un par to jāatskaitās gan palīdzības saņēmējiem, gan tās devējiem.

ES atzīst un pilnībā atbalsta ANO, konkrēti - Humānās palīdzības koordinācijas biroja (OCHA) galveno lomu, veicinot koordinētu starptautisko reakciju humāno krīžu gadījumā. ES arī atbalsta humānās palīdzības sniegšanas sistēmas reformu. Laba koordinācija partneru un donoru starpā, jo īpaši šajā jomā, balstoties uz plašu dalību un elastīgu "grupas" principa izmantošanu, ir būtiski efektīvai humānās palīdzības sniegšanai.

Partnerības daudzveidība un kvalitāte

ES vajadzētu:

- uzsvērt tās pilnīgu atbalstu partneriem, kas īsteno palīdzības piešķiršanu – NVO, ANO un Sarkana krusta kustība;
- atzīt, ka katram ir salīdzinošas priekšrocības konkrētās situācijās un apstākļos;
- atbalstīt ANO koordinējošo lomu veicinot reformas, kuru mērķis ir uzlabot vispārējo humānās palīdzības sniegšanu.

Izvēloties partnerus, vēlams vadīties pēc šādiem kritērijiem:

- profesionālisms;
- spēja reaģēt uz konstatētam vajadzībām (ieskaitot klātbūtni un piekļuvi);
- atbilstība humānisma principiem, starptautiskām pamatnostādnēm un labākai praksei piešķirot atbalstu;
- speciālas zināšanas vai pilnvaras.
- rentabilitāte;
- vietējā partnerība un konteksts;
- atbildība, ieskaitot caurskatāmas atskaites par rezultātiem.

3.3. EFEKTIVITĀTE, KVALITĀTE UN ATBILDĪBA

Ātrums un kvalitāte ir būtiski rādītāji, sniedzot humāno palīdzību. Mums kā donoriem ir skaidra atbildība nodrošināt, ka piegādātā palīdzība ir labākā iespējamā un pilda tai doto uzdevumu. Palīdzībai jābūt atbilstīgi piemērotai īpašiem apstākļiem vai konkrētai humānai krīzei. Kvalitatīvais ieguldījums un darbības rādītāji, rentabilitātes kritēriji (piem., vispārējie izdevumi salīdzinājumā ar sniegtās palīdzības vērtību), partnerība ar vietējiem iedzīvotājiem, sniedzot palīdzību ilgstošu krīžu gadījumos, ir visi tie elementi, kurus Eiropas Savienībai rūpīgi jāizskata, lai sniegtā humānā palīdzība būtu efektīva un kalpotu cilvēkiem, kuriem tā ir vajadzīga. Lai nodrošinātu augstu kvalitāti, vajadzīga augsta līmeņa partneri, kas īsteno palīdzības sniegšanu, tiem jāatbilst noteiktiem kritērijiem un to darbība jāuzrauga. EK pieredze liecina, ka ir iespējams un nepieciešams apvienot ātru palīdzības sniegšanu un tās efektivitāti ar stingru atbildības politiku⁹, izmantojot partneru akreditēšanas sistēmas un finanšu kontroles pasākumus. Šī ir neatņemama atskaites sistēma Eiropas pilsoņiem un palīdzības saņēmējiem.

⁹

Skatīt, piemēram, Revīzijas palāta, Īpašais ziņojums Nr. 3/2006 par Eiropas Komisijas sniegto humāno palīdzību cunami upuriem.

3.4. ĀTRAS REAĢĒŠANAS IESPĒJAS

Humānās palīdzības 2005. gada pārskatā tika apzināti būtiski trūkumi spējai sniegt palīdzību, dažus no tiem risina ar humānās palīdzības sistēmas reformu. ES jāpalielina reaģēšanas spējas uz krīzes situācijām veidā, kas palīdzētu risināt atlikušās nepilnības. Tās loma ir atbalstīt starptautiskos centienus, lai konstatētu un novērstu trūkumus visaptverošā līmenī (piemēram, loģistikas un iepriekš izveidotu krājumu), nodrošinot, ka visiem partneriem ir pieejama vajadzīgā kapacitāte. Tas nozīmē arī ieguldījumus reģionālajos centros un papildu spēju piešķiršana nopietnu krīžu gadījumā, piemēram, transporta un novērtējuma komandas.

Ilgtermiņa spēju uzkrāšanas pasākumi, ieskaitot agrīnās brīdināšanas sistēmas, vietējā, reģionālā un valsts līmenī, vienotas mācību un informācijas sistēmas, arī ir jāiedarbina. Atbalstam vietējo reaģēšanas spēju celšanai, jo īpaši ilgstošu un atkārtotu krīžu skartos reģionos, jākoncentrējas uz stabilitāti un ilgspēju ar skaidru mērķi palielināt vietējās humānās palīdzības pasākumu efektivitāti.

ES reaģēšanas spējas var stiprināt piemērojot elastīgu, bet sistemātisku darbības pieeju, lai nodrošinātu savlaicīgu ES donoru koordinēšanu, kā arī nodrošinātu papildu līdzekļus pieejamām spējām, līdzekļiem un zināšanām. Praktiskie pasākumi arī vajadzīgi, lai papildinātu esošās darbības krīzes situācijās un izvietoto krīzes komandu uzdevumus. Eiropas Komisijai, pilnā apmērā izmantojot savu klātbūtni uz vietas, jāveicina ātru un augstas kvalitātes ES koordinētu humāno darbību vietēja līmenī, sasaistot to ar starptautiskiem pasākumiem.

3.5. CIVILĀS AIZSARDZĪBAS UN MILITĀRO RESURSU UN IESPĒJU IZMANTOŠANA

Eiropas humānā palīdzība ir politika, kurā izmanto dažādus Kopienas un dalībvalstu instrumentus, ieskaitot civilās aizsardzības resursus, ko koordinē Monitoringa un informācijas centrs (MIC) sadarbība ar ES Prezidentūru vai uz divpusējiem pamatiem; šādiem resursiem ir dažāds pielietojums, ne tikai reaģēšana uz humānām krīzēm¹⁰. Arvien vairāk dalībvalstis izmanto civilo aizsardzību ārpus Eiropas, atspoguļojot pilsoņu vēlmi izmantot esošās iespējas starptautiskās solidaritātes mērķiem. Sniedzot humāno palīdzību atbilstīga koordinācija starp dažādām Eiropas iestādēm un instrumentiem ir būtiska, lai tās papildinātu viena otru un saskaņoti rīkotos.

Civilās aizsardzības resursi var sniegt būtisku ieguldījumu humānās palīdzības pasākumos, kas balstās uz humānās palīdzības vajadzību novērtējumu un to salīdzinošās priekšrocības attiecībā uz ātrumu, zināšanām nozare, lietderību un efektivitāti, jo īpaši palīdzības pirmajā fāzē. Rīkojoties humānajā kontekstā ārpus Eiropas Savienības, ir būtiski, ka šādi resursi atbalsta un papildina humānās palīdzības sniedzējus saskaņā ar starptautiskiem principiem un pamatnostādnēm – īpaši attiecībā uz neitralitāti, objektivitāti un neatkarību.

¹⁰

Padomes Lēmums 2001/792/EK, ar ko izveido Kopienas mehānismu pastiprinātas sadarbības veicināšanai civilās aizsardzības palīdzības intervenču jomā.

Civilās aizsardzības resursi un līdzekļi ir dažāda veida valsts, kā militārie tā civilie, resursi. Šādi līdzekļi tiek izmantoti, lai palīdzētu krīzes skartai valstij; kas to valstu gadījumā, kas ir kara stāvoklī, vai nestabilā stāvoklī, nozīmē palīdzības pieprasījumu no kādas no karojošām pusēm. Tas tādējādi apdraud palīdzības pasākumu neitralitāti un objektivitāti un savukārt var pakļaut humāns palīdzības darbiniekus un iedzīvotājus pretējās karojošās puses uzbrukumiem. Šādi riski ir rūpīgi jāapsver, ņemot vērā iedzīvotāju vajadzības un civilo resursu nepieciešamību, lai šos iedzīvotājus aizsargātu. Valsts resursu izmantošana šādos krīžu gadījumos ir pieskaitāma pie izņēmumiem. Kad civila aizsardzība tiek izmantota ārkārtas situācijās, to jāpārvalda ANO un humanitārajam organizācijām. Jāizšķir humānā iejaukšanās un ES krīzes vadības operācija.

Tā kā ir būtiski nodrošināt humānās palīdzības pasākuma neitralitāti, jāizvairās no humāno un militāro uzdevumu pārklāšanās. Tādēļ militārie spēki un līdzekļi jāizmanto kā "pēdējais iespējamais līdzeklis" humānās palīdzības operācijās saskaņā ar starptautiskajam pamatnostādņēm.

Attiecīgu iespēju izmantošana humānās palīdzības sniegšanas gadījumos

ES vajadzētu:

- iesaistīties starptautiskos pasākumos, kuru mērķis ir apzināt un atrisināt problēmas, kas saistītas ar transportu, komunikācijām, loģistiku un ātru uzkrājumu veidošanu krīzes situācijās;
- pārbaudīt veidus, kā stiprināt ātras reaģēšanas spējas, strādājot kopā un izmantojot esošos resursus;
- pievienoties un veicināt militāros un civilās aizsardzības līdzekļus un Oslo pamatnostādnes;
- apstiprināt, ka militāras un civilās aizsardzības spējas jāizmanto tādā veidā, kas papildina un atbalsta humānās palīdzības organizāciju darbu saskaņā ar vajadzībām konkrētiem uzdevumiem un atbalstam.

4. VIENOTA PIEEJA ATBALSTA SNIEGŠANAI

4.1. KATASTROFU RISKĀ MAZINĀŠANA – GATAVĪBAS PALIELINĀŠANA

Ņemot vērā katastrofu biežuma pieaugumu klimata izmaiņu dēļ, kas ietekmē visneaizsargātākās iedzīvotāju grupas, ir svarīgi veicināt riska mazināšanas stratēģijas un gatavību reaģēt. Atkarība no izmantotā instrumenta, to vajag īstenot vietējā, reģionālā un valsts līmenī attīstības valstīs. Pēc 2005. gada janvāra Pasaules konferences par katastrofu mazināšanas jautājumiem Hyogo (Japānā), ir notikusi jauna starptautiska mobilizācija, lai izveidotu efektīvāku stratēģiju riska mazināšanai un to seku novēršanai. ES to skaidri apzinās un attiecīgi pielāgo palīdzības sniegšanas stratēģiju: atbalstot uz kopienu balstītām reaģēšanas darbībām, piemēram, kopienas programmu DIPECHO; iekļaujot šo aspektu ES humānajā un attīstības palīdzībā, kas ir atspoguļota ES attīstība konsensā par atbalstu katastrofu novēršanā un gatavībai tām, kā arī palīdzības idejas paplašināšanā.

Idejas par gatavību katastrofu gadījumā veicināšana

ES vajadzētu:

- veicināt starptautiskos centienus Hyogo rīcības pasākumu ietvaros, lai palielinātu rīcības spējas vietējā, reģionālajā un valsts līmenī, izmantojot stratēģisko plānošanu un rīcību;
- veicināt riska mazināšanu humānās palīdzības un attīstības operācijās un nodrošināt adekvātu E finansējumu gatavībai reaģēt uz katastrofām un samazināt to sekas;
- izveidot vienotu ES politikas pieeju atbalstam šajā jomā.

4.2. SAIKNE STARP PALĪDZĪBU, REHABILITĀCIJU UN ATTĪSTĪBU

Valstu rekonstrukcija un rehabilitācija pēc katastrofām ir liels uzdevums, kura izpildei vajadzīga strukturāla un attīstības rīcība, kas ir ārpus pirmās palīdzības sfēras. Lai gan nepieciešamība efektīvi saistīt palīdzību, rehabilitāciju un attīstību, tādējādi mazinot nabadzību, palielinot pārtikas drošumu un ilgtspējīgu attīstību, ir labi organizēts un nozīmīgs mērķis¹¹, lai tas notiktu praksē vajadzīgas elastīgas un jaunas pārejas stratēģijas no visiem iesaistītajiem palīdzības sniedzējiem. Attīstības un humānās palīdzības sniedzēji arvien biežāk strādā kopā un humānās palīdzības izslēgšana ir atkarīga no sektora un reģiona. Pieaugoša abpusēja apziņa par dažādām metodēm, instrumentiem un pieejām ir būtiska palīdzības efektivitātei un veiksmīgai pārejai. Ieviešot jaunu EK finansēšanas instrumentu 2007. gadā, jo īpaši attīstības un sadarbības instrumentu un stabilitātes instrumentu, EK ir atjaunojusi iespēju risināt LRRD uzdevumu, piemērojot dažādas politikas valstīs, kas atrodas pēckrīzes stāvoklī, tostarp iesaistīšanās attīstības programmēšanā un izmantojot instrumentus, kas veicina ātru atlabšanu, kā arī rūpīgi plānotas humānās palīdzības atjaunošanas stratēģijas, tādējādi nodrošinot veiksmīgu pāreju uz vairāk strukturētām programmām. Zinot ES kolektīvo pieredzi darbā ar pārejas stāvoklī esošām valstīm ir iespējams izveidot sistemātiskāku politiku risinot LRRD situācijas.

Stiprināt saikni ar citiem palīdzības instrumentiem

- ES jāstrādā kopā, lai veicinātu praktiskāku pieeju LRRD, kas balstās uz pieredzi un gūtajam atziņām;
- apzināt LRRD izmēģinājuma valstis, kurās izmanto katram gadījumam specifiskas ES pieejas
- Uzlabot sadarbību starp humānās palīdzības un attīstības aģentūrām un citiem palīdzības sniedzējiem, jo īpaši vietēja līmenī sarežģītu krīzes situāciju un valsts nestabilitātes gadījumos.

¹¹ Eiropas konsenss par attīstību saista ārkārtas palīdzību, rehabilitāciju un ilgtspējīgu attīstību.

5. KOPIENAS HUMĀNĀS PALĪDZĪBAS ĪSTENOŠANA

EK humānās palīdzības sniegšanu nosaka 1996. gada 20. jūnija Padomes regula 1257/96, kur skaidri dod tiesības sniegt palīdzību un aizsardzību cilvēkiem, kas nonākuši humānās krīze situācijā.

Komisija mēģina rast iespēju piešķirt vērtību efektivitātei ES palīdzības pasākumiem:

- praksē īstenojot labu praksi sniedzot humāno palīdzību un aicinot arī citus tā rīkoties;
- veicinot uz kvalitāti balstītu reakciju, kurā izmantota darba pieredze un atziņas pēc iepriekšējām krīzēm;
- labas prakse un sektoru pamatnostādņu attīstīšana un izplatīšana;
- politikas dialoga turpināšana un apmaiņa ar darbības informāciju;
- nepārtraukti centieni uzlabot sniegumu un profesionalitāti sniedzot palīdzību kā organizācija, kas mācās; kā arī,
- veicināt ES koordinēšanas pasākumus, lai dotu ieguldījumu efektīvā humānās palīdzības sniegšanā, ieskaitot LRRD.

EK ir apņēmusies uzturēt gan augstas kvalitātes reaģēšanas spēju, gan spēju reaģēt ātri. Lai to paveiktu, tā uzlabo pirmskrīze gatavību, ieskaitot situācijas izvērtējumu un reaģēšanas spēju analīzi, kā arī pašas spēju mobilizēt partneru iespējas. Šajā kontekstā tiek stiprināts Humānās palīdzības ģenerāldirektorāta ekspertu tīkls un tiks palielināta reaģēšanas spēja sešos Eiropas Komisijas pārstāvniecībās.

Komisijai ciešā sadarbībā ar partneriem, kas sniedz humāno palīdzību uz vietas, jāsaglabā tās loma kā aktīvam "donoram" un humānās palīdzības sniedzējam ar Humānās palīdzības ģenerāldirektorāta starpniecību. Tai jāsaglabā ietekmīga pozīcija jautājumos par humāno palīdzību, ņemot par pamatu Humānās palīdzības ģenerāldirektorāta pieredzi, pievienoto vērtību un starptautisko atpazīstamību. Tas nozīmē pastiprināt ciešu sadarbību humānās palīdzības jautājumos. Daži specifiski pasākumi, lai veicinātu ātru reaģēšanu un elastību, tiek pareizi izvērtēti.

Kopienas līmenī vairākas politikas jomas ir saistīta ar humāno palīdzību, tostarp: krīzes vadība, pārtikas drošums, attīstības politika, cilvēktiesību un drošības veicināšana, veselības aizsardzība. EK uzņemas nodrošināt dažādu politikas jomu atbilstību un to savstarpējo papildināšanu, lai rezultātā palīdzības sniegšana būtu koordinēta. Pastāv arī nepieciešamība veidot sinerģiju, lai izvairītos no potenciāliem pārpratumiem un pasākumu pārklāšanos¹².

¹²

Tas atbilst Komisijas paziņojuma "Eiropa pasaulē : daži praktiski ieteikumi lielakai atbilstībai, efektivitātei un saredzamībai" noteiktajiem mērķiem - COM(2006) 278, 8.6.2006.

6. EIROPAS KONSENSS PAR HUMĀNO PALĪDZĪBU

Eiropas Komisija aicina Eiropas Savienības padomi un Eiropas Parlamentu:

- Pieņemt vienotu deklarāciju par "Eiropas Konsensu par humāno palīdzību", kas pamatots uz aktīvas palīdzības sniegšanas principiem, kas minēti šajā ziņojumā;
- apstiprināt ES/EK saistības strādāt kopā koordinēti, saskaņoti un papildot abpusēju darbu, lai nodrošinātu šī konsensa ieviešanu praksē.

Ņemot par pamatu Eiropas Konsensu, Eiropas Komisija ir gatava piedāvāt "ceļu karti" īpašiem īstenošanas pasākumiem, kurus jāievieš ES.

Strādājot kopā pie Eiropas konsensa par humāno palīdzību un tā praktisku īstenošanu, mūsu mērķis ir veicināt ES devumu vispārējā humānās palīdzība sniegšanā partnerībā ar citiem. Šādi rīkojoties mēs apstiprinām savu apņemšanos sniegt palīdzību cilvēkiem, kuriem tā ir vajadzīga, tādējādi paužot ES solidaritāti.

PIELIKUMS

GLOSĀRIJS

AIZMIRSTĀS KRĪZES

EK aizmirsto krīžu novērtējuma metode definē "aizmirstās krīzes" kā krīzes, kas nav plašsaziņas līdzekļu uzmanības centrā vai par tām neziņo vispār, šo krīžu upuri saņem relatīvi nelielu starptautisko palīdzību.

HUMĀNĀS PALĪDZĪBAS DONORU LABAS PRAKSES INICIATĪVA (GHD)

GHD iniciatīva nosaka principus un Humānās palīdzības donoru labas prakses iniciatīvu un to 2003. gadā Stokholmā apstiprināja Vācija, Austrālija, Beļģija, Kanāda, Eiropas Komisija, Dānija, Amerikas Savienotās Valstis, Somija, Francija, Īrija, Japāna, Luksemburga, Norvēģija, Nīderlande, Apvienotā Karaliste, Zviedrija un Šveice. Vēlāk iniciatīvai pievienojās Austrija, Čehija, Grieķija, Itālija, Portugāle un Spānija, kas ar salīdzinošu pārskatu, dialogu un pieredzes apmaiņu cenšas veicināt Humānās palīdzības donoru labas prakses iniciatīvu praksē.

HUMĀNĀ DROŠĪBA

Ģenerālās asamblejas 2005. gada 24. oktobra rezolūcija 60/1 atzīst, "ka katrs indivīds, jo īpaši neaizsargāti cilvēki, ir tiesīgi dzīvot bez nabadzības un bailēm, ar vienādam tiesībām baudīt tiesības un pilnībā izmantot savu cilvēcisko potenciālu. Tādējādi mēs apņemamies apspriest un definēt cilvēku drošības jēdzienu Ģenerālajā Asamblejā." Uzsvars uz dzīvi bez nabadzības un bailēm nozīmē nodrošināt, ka visneaizsargātākie un vājākie cilvēki var rūpēties par savu drošību.

HUMĀNIE PRINCIPI

Principu definīciju var atrast Starptautiskā sarkanā krusta un sarkana pusmēness kustības un NVO darbības principu programmās reaģēšanai uz katastrofām un Apvienoto Nāciju Ģenerālās Asamblejas rezolūcijā 46/182. Tie ir atvasināti no Sarkanā krusta pamatprincipiem – I (cilvēcība), II (objektivitāte), III (neitralitāte) un IV (neatkarība).

CILVĒCĪBA

Cilvēcības princips nozīmē, ka attieksme pret cilvēku visos gadījumos paredz dzīvības glābšanu un ciešanu novēršanu, nodrošinot cieņu pret indivīdu. Tas ir humāns palīdzības pamatprincips.

OBJEKTIVITĀTE

Humānās palīdzības sniegšanai jābūt objektīvai, tā nevar būt balstīta uz tautību, rasi, reliģisko piederību vai atšķirīgu viedokli. Tai jāpamatojas tikai uz vajadzībām.

NEATKARĪBA

Humānās palīdzības organizācijām jāformulē un jāīsteno pašu politikas neatkarīgi no valdības politikas vai rīcības.

NEITRALITĀTE

Neitralitāte nozīmē nenostāties aiz kādas no konfliktā iesaistītajām pusēm politiskas, rasu, reliģijas vai ideoloģiskas sadursmes gadījumā.

Apvienoto Nāciju Ģenerālās Asamblejas rezolūcija 46/182 uzskaita neitralitātes, kā arī cilvēcības un objektivitātes principus humānās palīdzības sniegšanas vadlīniju pielikumā.

HUMĀNĀ TELPA

Vide, kas vajadzīga humānās palīdzības sniedzējiem, lai brīvi piekļūtu upuriem un varētu sniegt humāno palīdzību un nodrošināt aizsardzību, neapdraudot darbinieku drošību un neaizskaramību.

HYOGO RĪCĪBAS PASĀKUMI

Pasaules konference par katastrofu novēršanu 2005. gada janvārī Kobē, Japānā, 168 valstu valdības pieņēma 10 gadu plānu, kas paredz pasauli darīt drošāku no dabas katastrofām. Hyogo rīcības pasākumi ir globāla stratēģija katastrofu riska samazināšanai nākamajos desmit gados. Tās uzdevums ir līdz 2015. gadam ievērojami samazināt zaudējumus no katastrofām – gan attiecība uz bojāgājušiem, sociālajiem, ekonomiskajiem, teritoriju un valstu vides zaudējumiem.

LRRD

Palīdzības, rehabilitācijas un attīstības saistība ir jēdziens, kura mērķis ir novērst tā sauktās "pelēkā zonas" veidošanos, kas veidojas starp palīdzības sniegšanu un attīstības programmām. Veiksmīgai LRRD vajadzīga palīdzības plānošana sākotnējos etapos (sākotnējā atjaunošana) ņemt vērā vēlākos attīstības procesus ar attīstību, kas saistīta ar ārkārtas palīdzības instrumentiem un rehabilitācijas fāzi.

OSLO UN MCDA PAMATNOSTĀDNES

Oslo un MCDA pamatnostādnes ir starptautiskas pamatnostādnes, kas paredzētas, lai nodrošinātu humānās palīdzības objektivitāti un neitralitāti, kad tiek izmantots militārais vai civilās aizsardzības (MCDA) atbalsts humānās palīdzības pasākumos. Galvenais mērķis ir izveidot pamata modeli, lai sakārtotu un uzlabotu ārzemju militāra vai civilās aizsardzības palīdzības lietderību un efektivitāti starptautiskajās humānās palīdzības operācijās.

Oslo pamatnostādnes attiecas uz Militārās un Civilās aizsardzības izmantošanu Apvienoto Nāciju humānās palīdzības operācijās pēc dabas katastrofām. Turpretim MCDA pamatnostādnes attiecas uz Militārās un Civilās aizsardzības izmantošanu Apvienoto Nāciju humānās palīdzības operācijās kompleksās palīdzības gadījumos (t.i. konflikta zonās).

ATBILDĪBA AIZSARGĀT

Ģenerālās Asamblejas 2005. gada 24. oktobra rezolūcija 60/1 paredz, "ka katrai valstij ir atbildība aizsargāt tās iedzīvotājus no genocīda, kara noziegumiem, etniskās tīrīšanas un noziegumiem pret cilvēci". Tālāk noteikts, ka "starptautiskajai sabiedrībai līdz ar Apvienotajām Nācijām ir atbildība izmantot piemērotus diplomātiskos, humānos un citus miermīlīgus līdzekļus saskaņā ar hartas VI nodaļu un VII nodaļu, lai palīdzētu aizsargāt iedzīvotājus no genocīda, kara noziegumiem, etniskās tīrīšanas un noziegumiem pret cilvēci." Tā arī atsaucas uz hartas VII nodaļu, ja miermīlīgi līdzekļi nav piemērojami.